

OCHRANA SBÍREK MUZEJNÍ POVAHY

Předchozí zákon č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích stanovil základní činnosti muzeí a galerií v dílci i obsahu poplatném době vzniku zákona. Dále rozlišoval různé druhy muzeí a blíže neupravoval režim sbírek v muzeích a galeriích. Upravoval vývoz tzv. předmětů muzejní hodnoty, nikoliv jen sbírek.

Byl nahrazen zákonem č. 122/2000 Sb. (dále jen „zákon“), který nově upravil problematiku ochrany sbírek muzejní povahy, práva a povinnosti jejich vlastníků a režim veřejně prospěšných služeb souvisejících se zpřístupňováním sbírek. Tento zákon byl od svého přijetí několikrát novelizován, přičemž z věcného hlediska je nejvýznamnější novela zákonem č. 483/2004Sb., jímž byl doplněn o úpravu standardizovaných veřejných služeb.

Z obecné části důvodové zprávy:

„Kulturní dědictví je v Evropě tradičně chráněno a uchováváno jako odkaz budoucím generacím. Jistý podíl na této ochraně postupně takřka ve všech evropských státech převzal stát. Především nad tou jeho částí, která je dnes v zemích Evropské unie nazývána národním pokladem. Národní poklad a jeho jednotlivé kategorie jsou definovány národními zákony, v nichž je zároveň stanoven režim nakládání s nimi. Národní poklad, resp. národní kulturní bohatství si členské země samy vymezují a stanoví režim jeho ochrany, jehož dodržování je nezbytné k tomu, aby byl chráněn před nepříznivými vlivy prostředí, před krádežemi a mohl být využíván jako jedno z důležitých médií historické paměti.

V České republice jsou v rámci ochrany národního kulturního dědictví dosud zákonem vymezeny pouze dvě významné části národního kulturního bohatství. Archiválie zákonem č. 97/1974 Sb., o archivnictví, ve znění pozdějších předpisů, a kulturní památky zákonem č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů. Oba tyto zákony také stanoví zvláštní režim nakládání s archiváliemi a kulturními památkami, včetně režimu vývozu do zahraničí. Sbírkový, který rovněž tvoří část národního kulturního dědictví a významným způsobem vypovídají o přírodě a historii a jsou také důležitým pramenem přírodních i společenských věd, zatím vymezeny nebyly.

Ochrana národního kulturního dědictví má dlouhou tradici i v českých zemích. Na území České republiky, které od třicetileté války nebylo postiženo žádným významným pleněním a naopak - zejména v 19. století díky dobrým majetkovým poměrům české šlechty i měšťanstva - byly dováženy tisíce cenných předmětů kulturní hodnoty, je movité kulturní dědictví velmi bohaté. Je také ale stále více ohrožované krádežemi, nelegálním vývozem a nejružnějšími vlivy prostředí. V České republice tedy dnes jde o to, aby byla vymezena i tato část národního bohatství, na jejímž uchovávání, doplňování a využívání se podílí a má zájem též stát, a byl stanoven režim nakládání s ním podobně, jako tomu je v ostatních evropských zemích. Má-li být národní bohatství trvale uchováno, musí být součástí zvláštního režimu i jisté omezení volného pohybu (vývozu) jeho jednotlivých předmětů.

Pro nakládání s touto částí předmětů uchovávaných in fondo (tj. vyjímáných ze svého původního prostředí a shromažďovaných na k tomu určených místech) není žádný zvláštní režim stanoven, vyjma zákona č. 54/1959 Sb., o muzeích a galeriích, ve znění pozdějších předpisů, který se však sbírek dotýká pouze okrajově, neboť upravuje především postavení institucí spravujících sbírky, a to státních a obecních, sbírky však nevymezuje a jejich ochranu nezajišťuje, zvláštní režim nakládání s nimi nestanoví a zrušení muzea nebo změnu zřizovatele pomíjí. Účinná ochrana této části národního bohatství (včetně ochrany historických knižních fondů a mobiliářů hradů a zámků, na niž lze zákon o sbírkách rovněž aplikovat) tak není zajištěna. Změnit tento stav způsobem běžným ve většině evropských států je účelem předkládaného zákona.

Sbírky jednoznačně určené k trvalému uchování ve veřejném zájmu procházející v současné době změnami vlastnických vztahů je nutno uchovat v jejich celistvosti, která je nejvyšší kvalitou schopnou vypovídat o světě a zprostředkovávat odkaz minulých generací generacím budoucím.

Vzhledem k tomu, že kulturní památky a archiválie jsou chráněny zvláštními zákony a protože zákon o muzeích a galeriích je poplatný době vzniku a neodpovídá současné situaci, kdy je nutno řešit především problematiku ochrany samotných sbírek a nikoli institucionální úpravu, navrhlo Ministerstvo kultury jeho zrušení a přistoupilo ke zpracování návrhu zákona o ochraně sbírek muzejní povahy a změně a doplnění některých dalších zákonů. Tedy k úpravě, která by zaručovala ochranu předmětů movitého kulturního dědictví tvořících sbírky muzejní povahy, režim nakládání s nimi, způsob a podmínky jejich zápisu do centrální evidence sbírek muzejní povahy, práva a povinnosti vlastníků sbírek zapsaných do centrální evidence, podmínky jejich vývozu a sankce za porušení povinností. Současně je do navrhovaného zákona přenesen pojem muzeum a galerie, včetně jejich činností, čímž bude tento pojem v právním řádu zachován. Návrh nového zákona reflektuje jednak tradici nakládání se sbírkami u nás a jednak i současnou situaci a především ohrožení movitého kulturního dědictví, vyplývající ze změn vlastnických vztahů, nelegálního vývozu apod. a stanoví, že veškeré sbírky ve vlastnictví státu nebo územních samosprávných celků se zapisují ze zákona do centrální evidence, čímž je zabezpečena jejich ochrana, a to i do budoucna a pouze u ostatních vlastníků sbírek je ponecháno na jejich vůli, požádají-li rovněž o zápis do centrální evidence. Vymezit sbírky muzejní povahy zcela jednoznačně a "jednou pro vždy" není možné, protože výčet toho, co může být sbíráno a co má historický, umělecký nebo vědecký význam nikdy nebude konečný. Vyvíjí se s rozvojem poznání, předmětem sběratelské činnosti se stále stávají nové a nové okruhy hmotných dokladů přírody i historie. Řada sbírek je také vymezena územím, z něhož jsou sbírkové předměty shromažďovány a tyto sbírky obsahují nejrůznější přírodniny a nejrůznější lidské výtvořky z různých oborů lidské činnosti. Naprosto přesné vymezení toho, co může být předmětem sběratelské činnosti, neexistuje proto nikde na světě. Naopak - známé jsou i zcela volné definice sbírek jako např., "soubory věcí patřících k sobě" (Nizozemí).

Návrh zákona o ochraně sbírek muzejní povahy vychází z mezinárodních závazků České republiky obsažených ve smluvních dokumentech publikovaných ve vyhlášce č. 94/1958 Sb., o Úmluvě na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu a Protokolu k ní, a dále

ve vyhlášce č. 15/1980 Sb., o Úmluvě o opatřeních k zákazu a zamezení nedovoleného dovozu, vývozu a převodu vlastnictví kulturních statků.

Komunitární právo oblast ochrany movitého kulturního dědictví neřeší komplexně, ochranu sbírek neupravuje žádným způsobem, ale zabývá se především otázkami úpravy vývozu předmětů kulturní hodnoty za hranice Evropské unie a navrácení kulturních statků, které byly nezákonně vyvezeny z území členského státu.

Podle článku 36 Smlouvy o založení Evropských společenství si každý členský stát mimo jiné může definovat národní legislativou "národní poklad", který nepodléhá zásadě volného pohybu zboží.

Nařízení Rady (EHS) č. 3911/92/EEC upravuje vývoz předmětů kulturní hodnoty mimo hranice Evropské unie. Jeho provádění je dáno Směrnicí č. 93/752/EEC, novelizovanou Směrnicí č. 98/1526/EEC. Předměty, kterých se Nařízení týká, stanovuje příloha, kde vymezujícími kritérii jsou stáří a cena předmětu. V rámci Evropské unie se jinak předměty kulturní hodnoty pohybují volně, pokud ovšem netvoří součást "národního pokladu" členského státu.

Pokud je takový předmět vyvezen z území členského státu nezákonně, tj. v rozporu s jeho národní legislativou nebo v rozporu s Nařízením č. 3911/92/EEC, vztahuje se na něj Směrnice č. 93/7/EEC o navrácení kulturních statků, nezákonně vyvezených z území členského státu. Tato Směrnice předpokládá, že členské státy mají národní legislativou jasně definovaný "národní poklad".

V rámci screeningu Kapitoly I - Volný pohyb zboží a Kapitoly 25 - Celní unie, který proběhl v roce 1998, byl dohodnut následující postup přijímání legislativy Evropské unie:

Směrnice č. 93/7/EEC o navrácení kulturních statků nezákonně vyvezených z území členského státu bude přijata formou zvláštního zákona, který zavede do českého právního řádu režim navrácení těchto statků. Bude se týkat kulturních statků, které jsou chráněny národními zákony členských států, nebo byly vyvezeny v rozporu s Nařízením č. 3911/92/EEC o vývozu kulturních statků.

Nařízení č. 3911/92/EEC se týká předmětů kulturní hodnoty, které nejsou chráněny národními legislativami, po území Evropské unie se mohou volně pohybovat, a pouze jsou-li vyváženy mimo území Evropské unie a splňují-li kritéria stáří a ceny, dané přílohou k Nařízením, je nutné požádat o vydání osvědčení oprávněnou organizací. Toto Nařízení po přijetí České republiky do Evropské unie začne platit k datu vstupu.

Z uvedeného vyplývá, že předkládaný zákon o sbírkách muzejní povahy je součástí národní legislativy, nemá žádný protějšek v legislativě Evropské unie, ale je důležitý pro uplatňování uvedených dvou předpisů. Jeho základním účelem je vymezit část národního pokladu, resp. národního bohatství České republiky - sbírky muzejní povahy, aby bylo zřejmé, na co se vztahuje ustanovení článku 36 "Smlouvy o založení Evropských společenství". Ale zároveň tím, že určuje sbírky jako součást "národního pokladu", vytváří předpoklad spolu se zákony o archivnictví a o státní památkové péči k přijetí Směrnice č. 93/7/EEC. Předměty,

kteřé budou vyvezeny v rozporu s touto národní legislativou, budou muset být podle zmíněné Směrnice vráceny.

Navrhovaný zákon definuje pojem sbírka muzejní povahy, což je základním předpokladem ochrany ve většině evropských zemích, a dále stanoví, že sbírky nebo jejich součásti, t.j. i jednotlivé sbírkové předměty lze vyvážet do zahraničí pouze na dobu určitou a na základě povolení ministerstva. Jedna z částí formuláře povolení doprovází předmět a představuje tudíž i zprávu pro příjemce, že předmět je součástí sbírky a byl vyvezen z České republiky legálně. Navrhovaná úprava odpovídá základním principům výše zmíněných norem a úmluv. Navržený formulář pro povolení k vývozu je s těmito normami rovněž v souladu. Zákon v tomto smyslu doplní zákony o archivnictví, o státní památkové péči a o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, které vycházejí ze stejného principu a pro celou oblast movitého kulturního dědictví tak bude stanoven režim legálních vývozů. Každý příjemce předmětu, tvořícího součást movitého kulturního dědictví a pocházejícího z území České republiky, tak bude informován o tom, že předmět je buď archiválií (zákon o archivnictví), kulturní památkou (zákon o státní památkové péči), součástí sbírky (navrhovaný zákon o ochraně sbírek muzejní povahy) nebo předmětem kulturní hodnoty (zákon o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty). Ustanovení navrhovaného zákona rovněž odpovídají Úmluvě o opatřeních k zákazu a zamezení nepovoleného dovozu, vývozu a převodu vlastnictví kulturních statků UNESCO (vyhláška č. 15/1980 Sb.), a to jednak stanovením principů legálního vývozu (a tedy i legálního dovozu ze strany zemí, do nichž budou sbírky nebo jejich části vyváženy) a jednak úpravou některých náležitostí převodu vlastnictví ke sbírkám, jejichž podrobnosti, vyplývající z Úmluvy, budou muset být uvedeny v příslušném právním předpisu. Zákonem je zajištěno i plnění Doporučení týkající se zpřístupnění muzeí a galerií UNESCO z roku 1960, Relevantní ustanovení komunitárního práva tedy navrhovaný zákon přebírá.

V rámci širší legislativní úpravy je ochrana movitého kulturního dědictví upravena ve většině evropských zemí, např. v Rakousku (zákon o organizaci výzkumu, zákon o podpoře výzkumu z r. 1989), v Německu (zákony spolkových zemí a další právní normy), Slovinsku (zákon o veřejném zájmu v kultuře z r. 1994), ve Švédsku (zákon o památkové péči) a ve Španělsku (zákon o španělském kulturním dědictví z r. 1985).

Samostatné zákony upravující postavení muzeí a ochranu jejich sbírek jsou např. ve Finsku (zákon o státním financování muzeí z r. 1989), ve Francii (programový zákon o muzeích z r. 1978), v Dánsku a Velké Británii (zákony o transformaci národních muzeí z r. 1992), v Holandsku (zákon o autonomii státních muzeí z r. 1993), v Polsku a Bulharsku (zákony o muzeích).

K ochraně kulturního bohatství proti nebezpečí poškození nebo zničení způsobeným krádežemi, nezákonnými vykopávkami nebo nezákonným obchodem vyvíjí neustálou aktivitu UNESCO. Jde zejména o četná doporučení přijímaná Generální konferencí UNESCO, kam patří např. Doporučení týkající se zpřístupnění muzeí a galerií z roku 1960 a Doporučení týkající se ochrany movitých kulturních statků z roku 1978. Obě uvedená doporučení jsou v návrhu zákona zohledněna. Do problematiky ochrany kulturního dědictví spadá také Doporučení tradičního umění a folklóru a Doporučení týkající se archeologického

výzkumu. Lze konstatovat, že nejzásadnější požadavky obsažené ve výše uvedených doporučeních jsou v návrhu zakotvena, přičemž návrh nerozlišuje různé druhy sbírek. Skutečnost, že se v navrhovaném zákoně definuje pojem sbírka, dává první předpoklad k budoucímu přístupu České republiky k Úmluvě UNIDROIT o odcizených nebo nezákonně vyvezených předmětech kulturní hodnoty, která pro předměty pocházející ze sbírek stanoví zvláštní režim.

Zákon o sbírkách muzejní povahy se bude týkat ochrany (a uplatnění zvláštního režimu) cca 220 sbírkových fondů uchovávaných v muzeích a galeriích a cca 100 sbírkových fondů jiných (včetně historických knižních fondů a mobiliářů hradů a zámků). Předpokládaný nárůst chráněných sbírek v dalším období se může pohybovat řádově pouze v desítkách.

Přijetí navrhovaného zákona o sbírkách muzejní povahy odpovídá tedy jak obecné potřebě ochrany kulturního dědictví pocitované nejen v České republice, ale i v Evropě. Jeho přijetím by se Česká republika zařadila mezi většinu evropských zemí, které již svůj národní poklad národní legislativou chrání.

Předkládaný návrh zákona o sbírkách muzejní povahy není v rozporu s mezinárodními úmluvami v oblasti ochrany kulturního dědictví, jimiž je Česká republika vázána, naopak přispěje k jejich naplňování, a není v rozporu s komunitárním právem Evropské unie, které se podle čl. 1 Nařízení Rady (EHS) č. 3911/92/EEC a prováděcí Směrnice č. 93/752/EEC, novelizované Směrnici č. 98/1526/EEC na navrhovaný předmět úpravy nevztahuje. Naopak v souladu s čl. 36 Smlouvy o založení Evropských společenství vymezuje jednu z částí národního pokladu. Návrh zákona o sbírkách muzejní povahy je slučitelný s právem Evropských společenství.“

Zákon upravuje:

- podmínky ochrany sbírek, uchovávaných zejména v muzeích a galeriích,
- podmínky a způsob vedení evidence sbírek muzejní povahy,
- práva a povinnosti vlastníků sbírek muzejní povahy,
- režim veřejně prospěšných služeb,
- vybrané veřejné služby a standardizované veřejné služby poskytované muzei a galeriemi a podmínky jejich poskytování
- sankce za porušení stanovených povinností.

Vymezení základních pojmů (§ 2 zákona):

Sbírkou muzejní povahy je sbírka, která je ve své celistvosti významná pro

- prehistorii,
- historii,
- umění,
- literaturu,
- techniku,

- přírodní nebo společenské vědy

Sbírku tvoří soubor **sbírkových předmětů** shromážděných lidskou činností (dále jen "sbírka"). Má se za to, že sbírka je věcí hromadnou.

Sbírka, jejímž vlastníkem je Česká republika nebo územní samosprávný celek, je veřejným statkem podle zvláštního právního předpisu.

Sbírkovým předmětem podle je věc movitá nebo nemovitost nebo soubor těchto věcí, a to přírodnina nebo lidský výtvar. Sbírkovým předmětem podle jsou také preparáty lidských a zvířecích těl nebo jejich částí a kosterní pozůstatky lidské a zvířecí.

Muzeum je instituce, která

- získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvary pro vědecké a studijní účely,

- zkoumá prostředí, z něhož jsou přírodniny a lidské výtvary získávány,

- z vybraných přírodnin a lidských výtvarů vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává, umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytováním vybraných veřejných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku.

Galerie je muzeum specializované na sbírky výtvarného umění.

Veřejně prospěšné služby poskytovanými muzeem nebo galerií jsou služby, které slouží k uspokojování následujících potřeb veřejnosti (dále jen "veřejná služba"):

- kulturních,

- výchovných,

- vzdělávacích

- informačních.

Veřejné služby jsou zčásti nebo zcela financovány z veřejných rozpočtů.

Vybrané veřejné služby jsou veřejné služby spočívající ve zpřístupňování a využívání sbírek nebo jednotlivých sbírkových předmětů a poznatků o přírodě a historii z nich získaných prostřednictvím

- muzejních výstav,

- muzejních programů,

- muzejních publikací

- poskytování informací o přírodě nebo společnosti, získaných studiem přírodnin nebo lidských výtvarů, sbírek a sbírkových předmětů nebo prostředí, z něhož jsou sbírkové předměty získávány.

Standardizované veřejné služby jsou vybrané veřejné služby podle pro něž jsou stanoveny standardy tímto zákonem v rozsahu a struktuře zaručujícími

jejich

- územní,
- časovou,
- ekonomickou
- fyzickou dostupnost.

Poskytovatelé standardizovaných veřejných služeb (dále jen "poskytovatel") jsou muzea a galerie, které spravují sbírky zapsané v **centrální evidenci sbírek** (dále jen "centrální evidence"), jejichž vlastníkem je

- Česká republika
- územní samosprávný celek, tj. obce a kraje, případně městské části hl. m. Prahy a městské části a městské obvody územně členěných statutárních měst.

Garanti poskytování standardizovaných veřejných služeb jsou zřizovatelé poskytovatelů, nebo ti, kdo vůči poskytovatelům plní funkci zřizovatele (dále jen "garanti").

Centrální evidence (§ 3 zákona)

Centrální evidence sbírek je vedena ministerstvem kultury.

Do centrální evidence ministerstvo zapisuje sbírky, jejichž vlastníkem je

- Česká republika
- územní samosprávný celek.

Sbírky ostatních vlastníků se do centrální evidence zapíší, jestliže o tom rozhodne ministerstvo na základě žádosti vlastníka sbírky.

Ministerstvo kultury zapíše do centrální evidence pouze sbírku, která

- se trvale nachází na území České republiky
- obsahuje nejméně 5 sbírkových předmětů.

Centrální evidence je veřejnosti přístupným informačním systémem. Údaje o vlastníkově sbírky a místě uložení sbírky, není-li jím Česká republika nebo územní samosprávný celek, lze zájemci sdělit jen se souhlasem vlastníka sbírky.

Z důvodové zprávy k zákonu k § 3 zákona:

„Centrální evidence sbírek jako základní nástroj k vymezení sbírek a předpoklad jejich účinné ochrany je institut srovnatelný např. s ústředním seznamem kulturních památek vedeným podle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů z hlediska jejich evidence, ale z hlediska zápisu je odlišný, neboť v případě

centrální evidence vyplývají od okamžiku zápisu sbírky do ní pro vlastníka povinnosti na rozdíl od ústředního seznamu vedeného pro potřeby památkové péče.

Návrh rozlišuje mezi sbírkami ve vlastnictví státu a územních samosprávných celků na straně jedné a sbírkami ve vlastnictví soukromých právnických nebo fyzických osob na straně druhé. Sbírkami ve vlastnictví České republiky a územních samosprávných celků jsou zapsány do centrální evidence ze zákona, přičemž o zápisu ostatních sbírek rozhoduje ministerstvo na základě žádosti vlastníků sbírek.“

Žádost o zápis sbírky (§ 4 zákona)

Žádost o zápis sbírky do centrální evidence podává vlastník sbírky ministerstvu na tiskopisu, jehož vzor je uveden v prováděcí vyhlášce.

Ministerstvo může vyzvat vlastníka sbírky, aby odstranil nedostatky žádosti poskytl doplňující údaje potřebné k posouzení žádosti nebo aby poskytl bližší vysvětlení k údajům uvedeným v žádosti; ve výzvě ministerstvo stanoví lhůtu, která nesmí být kratší než 15 dnů ode dne doručení výzvy.

Stane-li se vlastníkem sbírky Česká republika nebo územní samosprávný celek, jsou organizace státu nebo územního samosprávného celku, které sbírky spravují, povinny podat žádost o zápis do centrální evidence bez zbytečného odkladu.

Z důvodové zprávy k § 4 zákona:

„Toto ustanovení má procesní povahu a upravuje způsob podání žádosti o zápis sbírky do centrální evidence.

Pro kvalifikované posouzení sbírky a následné rozhodnutí o zápisu musí ministerstvo získat potřebné údaje o sbírce, jejím vlastníku, popř. správci. Z tohoto důvodu je navržen vzor potřebného formuláře uvedený v prováděcím právním předpise, ze kterého zároveň vyplývá rozsah těchto údajů a jejichž prostřednictvím splní vlastník povinnost je poskytnout.

V případě zápisu sbírek ve vlastnictví České republiky nebo územního samosprávného celku je pro organizace státu nebo územního samosprávného celku stanovena rovněž povinnost podat žádost o zápis na předepsaném formuláři, a to z důvodů získání nezbytných údajů potřebných pro řádný zápis sbírky do centrální evidence.“

Splňuje-li soubor předmětů, uvedený v žádosti, znaky sbírky podle § 2 odst. 1 zákona, zapíše ministerstvo sbírku do centrální evidence. K posuzování souboru předmětů si ministerstvo vyžádá stanovisko Rady pro centrální evidenci sbírek (dále jen "Rada"), kterou zřídí, vydá její stanovky a jednací řád. Osvědčení o provedeném zápisu vydá ministerstvo na tiskopisu, jehož vzor je uveden v prováděcí vyhlášce.

Nesplňuje-li soubor předmětů, uvedený v žádosti, znaky sbírky ministerstvo

žádost zamítne.

Nevyhoví-li žadatel výzvě ministerstva k doplnění žádosti, ministerstvo řízení o žádosti zastaví.

Proti těmto rozhodnutím není přípustný opravný prostředek ve správním řízení.

Z důvodové zprávy k § 5 zákona:

„Ministerstvo může rozhodnout o zápisu sbírky do centrální evidence na základě žádosti vlastníka sbírky, jde-li o soukromou právnickou nebo fyzickou osobu, pokud sbírka naplňuje pojmové znaky podle tohoto zákona. Zápis sbírky do centrální evidence na základě žádosti vlastníka sbírky vyjadřuje jednak vůli vlastníka sbírku trvale uchovávat ve své celistvosti a umožnit její veřejné užívání, a jednak po posouzení osvědčuje důležitost, resp. významnost sbírky pro prehistorii, historii, umění, literaturu, techniku, přírodní nebo společenské vědy. Zápis sbírky do centrální evidence je tedy v tomto případě vyjádřením veřejného zájmu na realizaci tohoto rozhodnutí a závazku tuto realizaci podporovat poskytováním určitých služeb, popřípadě i poskytováním finančních prostředků z veřejných prostředků. Omezení některých práv (např. volného vývozu do zahraničí) vyplývá tedy jednak ze zmíněného svobodného rozhodnutí vlastníka trvale uchovávat sbírku a jednak je kompenzováno způsobem stanoveným v zákoně. Pokud sbírka nespĺňuje pojmové znaky podle tohoto zákona ministerstvo žádost o zápis zamítne.

Pro posuzování žádostí vlastníků o zápis do centrální evidence se předpokládá poradní sbor odborníků, v němž budou zástupci přírodovědců, historiků a historiků umění a jehož stanoviska budou jedním z podkladů pro objektivní posouzení předmětné sbírky a její zápis do centrální evidence.“

Do centrální evidence se zapisuje (§ 6 odst. 1 zákona):

a) název sbírky,

b) popis sbírky, který obsahuje její charakteristiku, obor, který dokumentuje, označení území, z něhož jsou jednotlivé sbírkové předměty převážně získávány, časové období, které převážně dokumentuje, a výčet charakteristických druhů sbírkových předmětů,

c) seznam sbírkových předmětů nebo výčet evidenčních čísel jednotlivých sbírkových předmětů, které sbírku tvoří ke dni zápisu do centrální evidence,

d) místo uložení sbírky,

e) vlastník sbírky, a sice Česká republika nebo příslušný územní samosprávný celek, nebo jméno, příjmení a místo trvalého pobytu fyzické osoby, a jde-li o

občana České republiky, i jeho rodné číslo, nebo název a sídlo právnické osoby, včetně organizační složky na území České republiky, patřící právnické osobě se sídlem v zahraničí, a identifikační číslo osoby,

f) správce sbírky, jde-li o sbírku ve vlastnictví České republiky nebo územního samosprávného celku nebo o sbírku, kterou fyzická nebo právnická osoba spravuje na základě smlouvy s vlastníkem sbírky; pro rozsah zapisovaných údajů týkajících se správce sbírky platí obdobně písmeno e),

g) evidenční číslo sbírky přidělené ministerstvem,

h) datum zápisu sbírky do centrální evidence.

Jsou-li součástí sbírky archiválie, vyznačí se tato skutečnost v centrální evidenci.

Vlastník sbírky, který požádal o zápis do centrální evidence, nesmí ode dne podání žádosti do dne obdržení osvědčení o provedení zápisu, nebo do dne obdržení rozhodnutí o zamítnutí žádosti nebo rozhodnutí o zastavení řízení, provádět takové úkony, které by měly za následek změnu údajů podle odstavce 1 písm. a) až d) zákona.

Změny údajů v centrální evidenci (§ 7 zákona)

Dojde-li ke změně týkající se údajů uvedených v § 6 odst. 1 písm. a), b), d), e) a f) zákona, je vlastník sbírky povinen do 15 dnů ode dne, kdy ke změně došlo, podat ministerstvu písemný návrh na změnu zápisu v centrální evidenci. Za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 100 000,- Kč.

Změnu zápisu v centrální evidenci ministerstvo provede v těchto případech podle do 15 dnů ode dne doručení návrhu a ve stejné lhůtě o tom vlastníka sbírky vyrozumí. V opačném případě vydá ministerstvo rozhodnutí, jímž návrh zamítne. Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek ve správním řízení.

Má-li dojít ke změně týkající místa uložení sbírky (§ 6 odst. 1 písm. c)), je vlastník sbírky povinen předtím, než ke změně dojde, podat ministerstvu písemný návrh na změnu zápisu v centrální evidenci. Ministerstvo v tomto případě posuzuje úplnost a správnost údajů zapsaných v seznamu sbírkových předmětů, nebo opodstatněnost vyřazení sbírkového předmětu z tohoto seznamu a změnu zápisu v centrální evidenci provede do 30 dnů ode dne doručení návrhu a ve stejné lhůtě o tom vlastníka sbírky vyrozumí. V opačném případě vydá ministerstvo rozhodnutí, jímž návrh zamítne. Proti tomuto rozhodnutí není

přípustný opravný prostředek ve správním řízení.

Z důvodové zprávy k § 6 a 7 zákona:

„Do centrální evidence se budou zapisovat údaje identifikující sbírku a jejího vlastníka, popřípadě jejího správce.

S ohledem na soustavnou práci se sbírkami umožňuje zákon zápis změn údajů do centrální evidence na žádost vlastníka, který je povinen podat písemný návrh na změnu zápisu ve stanovené lhůtě.

Pokud se jedná o změny údajů podle § 6 odst. 1 písm. a), b), d), e) a f), jde o údaje administrativního charakteru, které nemění rozsah sbírky, a proto je možné požádat o zápis jejich změny až poté, kdy k nim došlo. Naopak u údajů podle § 6 odst. 1 písm. c) dochází k změnám rozsahu samotné sbírky, a proto je nutné požádat o změnu zápisu předem. V případě, že dojde ke změnám údajů zapsaných pod písm.c) v § 6 (seznam sbírkových předmětů nebo výčet evidenčních čísel), rozhoduje o nich ministerstvo po posouzení úplnosti a správnosti údajů zapsaných v seznamu sbírkových předmětů nebo opodstatněnosti vyřazení sbírkového předmětu z tohoto seznamu. Základem tvorby sbírek je vůle vlastníka, a proto je třeba zaručit, aby zásahy ministerstva do této tvorby byly minimální, z tohoto důvodu je tedy v návrhu zakotven právní nárok na zápis změn podle tohoto písmena.

V zájmu zjednodušení řízení se v případě provedení změn údajů v centrální evidenci nevydává rozhodnutí, pouze se tyto změny provedou, přičemž vlastníku je jejich provedení oznámeno, pouze pro případ, že ministerstvo návrhu na změnu zápisu nevyhoví vydá rozhodnutí.“

Zrušení zápisu sbírky v centrální evidenci (§ 8 zákona)

Ministerstvo z vlastního nebo jiného podnětu rozhodnutím zruší zápis sbírky v centrální evidenci,

a) jestliže sbírka přestane naplňovat znaky sbírky muzejní povahy uvedené v § 2 odst. 1 zákona; k rozhodnutí si ministerstvo vyžádá stanovisko Rady,

b) jestliže sbírka nebo jednotlivé sbírkové předměty byly fyzicky zničeny v takovém rozsahu, že sbírka přestala být ve své celistvosti významná pro prehistorii, historii, umění, literaturu, techniku, přírodní nebo společenské vědy, nebo

c) stane-li se sbírka součástí jiné sbírky.

Ministerstvo rozhodnutím zruší zápis sbírky v centrální evidenci i tehdy, požádá-li o zrušení zápisu vlastník sbírky; toto právo nemá stát ani územní samosprávný celek. V tomto rozhodnutí podle ministerstvo stanoví datum, k

němuž se zápis sbírky v centrální evidenci ruší. Ministerstvo zruší zápis sbírky v centrální evidenci ke dni, který vlastník sbírky v žádosti navrhne, nebo ve lhůtě sjednané podle § 10 odst. 4 tohoto zákona.

Z důvodové zprávy k § 8 zákona:

„Zákon stanoví podmínky pro zrušení zápisu sbírky v centrální evidenci, a to jednak z vlastního podnětu ministerstva nebo z jiného podnětu a stanoví taxativně podmínky, kdy tak lze učinit, a jednak na žádost vlastníka, kdy tak lze učinit i bez splnění uvedených podmínek. Sbírký ve vlastnictví státu nebo územního samosprávného celku této výjimce nepodléhají. Při stanovení data, ke kterému lze zápis v centrální evidenci zrušit, bere ministerstvo v úvahu návrh vlastníka sbírky.“

Ochrana sbírek (§ 9 zákona)

Zápisem sbírky do centrální evidence vzniká vlastníkoví sbírky celá řada povinností, směřujících k ochraně a zachování sbírky.

Vlastník sbírky zapsané v centrální evidenci je povinen

a) zajistit ochranu sbírky před krádeží a vloupáním; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 2 milióny Kč.

b) zajistit ochranu sbírky před poškozením, zejména nepříznivými vlivy prostředí; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 2 milióny Kč.

c) zajistit preparaci, konzervování a restaurování sbírky, je-li to třeba k jejímu trvalému uchování; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 1 milión Kč.

d) vést sbírkovou evidenci, která obsahuje tyto záznamy:

1. název a stručný popis jednotlivých sbírkových předmětů, popřípadě materiál, z něhož jsou vyrobeny, rozměry, hmotnost, časové zařazení, datum získání, identifikace autora nebo výrobce a další identifikační znaky,
2. označení území, z něhož sbírkové předměty pocházejí, je-li známo,
3. způsob a okolnosti nabytí jednotlivých sbírkových předmětů (například sběr, dar, dědictví, koupě),
4. stav sbírkových předmětů,
5. evidenční čísla jednotlivých sbírkových předmětů,
6. označení archiválií, jsou-li součástí sbírky;

za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky

pokutu až do výše 1 milión Kč.

e) uchovávat sbírku v její celistvosti tak, jak byla zapsána do centrální evidence, s výjimkou vyřazení sbírkových předmětů ze sbírky nebo zařazení nových sbírkových předmětů do sbírky za podmínek stanovených tímto zákonem; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 1 milión Kč.

f) umožnit zpřístupnění sbírky nebo jednotlivých sbírkových předmětů veřejnosti pro studijní a vědecké účely vystavováním, veřejným předváděním jejich vzhledu, popřípadě funkce nebo zapůjčováním k dočasnému vystavování nebo veřejnému předvádění jejich vzhledu, popřípadě funkce v tuzemsku nebo v zahraničí s výjimkou sbírek nebo sbírkových předmětů,
-jsou provizorně uloženy v prostorách, v nichž s nimi nelze nakládat, aniž by byla ohrožena jejich bezpečnost nebo fyzický stav,
-pro svůj stav nebo charakter neumožňují zpřístupnění veřejnosti, aniž by byla ohrožena jejich fyzická podstata,
-jsou preparovány, konzervovány nebo restaurovány.

Za nesplnění těchto povinností může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 100 000,- Kč.

g) stanovit režim zacházení se sbírkou nebo jednotlivými sbírkovými předměty a dbát na jeho dodržování; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 100 000,- Kč;

h) provést mimořádnou inventarizaci sbírky nebo její určené části na základě rozhodnutí ministerstva; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 1 milión Kč.

i) provádět každoroční inventarizaci sbírek nebo jejich určených částí, s výjimkou sbírky nebo její části, u níž byla v předchozím roce provedena inventarizace mimořádná; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 1 milión Kč.

j) vyřazovat sbírkové předměty ze sbírky z důvodů jejich neupotřebitelnosti, přebytečnosti, výměny nebo ztráty a dbát, aby údaje ve sbírkové evidenci byly v souladu se skutečným stavem a s údaji v centrální evidenci; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 1 milión Kč.

k) umožnit zaměstnanci ministerstva provést kontrolu plnění ustanovení tohoto zákona; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku

sbírky pokutu až do výše 100 000,- Kč;

l) strpět označení budovy, v níž je sbírka umístěna, předepsaným mezinárodním znakem, a to již v době míru tak, aby byla sbírka chráněna pro případ ozbrojeného konfliktu; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 100 000,- Kč;

m) při převodu vlastnictví ke sbírce upozornit nabyvatele na skutečnost, že tato sbírka je zapsána v centrální evidenci; za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 100 000,- Kč;

n) oznámit ministerstvu zničení nebo odcizení sbírky nebo jednotlivých sbírkových předmětů, a to do 30 dnů ode dne, kdy se o tomto zničení nebo odcizení dozvěděl, a poskytnout Policii České republiky evidenční, popřípadě obrazové záznamy odcizených sbírkových předmětů; Za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 1 milión Kč.

Sbírku zapsanou v centrální evidenci ani její jednotlivé sbírkové předměty nelze zastavit nebo zatížit jinými věcnými právy. Úkon, kterým je tento zákaz porušen, je od samého počátku neplatný.

Sbírkový předmět je podle neupotřebitelným, je-li nevratně poškozen nebo fyzicky dožil. Sbírkový předmět je podle přebytečným, neodpovídá-li charakteru sbírky a nezhodnocuje ji.

Práva vlastníka sbírky (§ 10 zákona)

Zápisem sbírky do centrální evidence nabývá vlastník této sbírky určitých práv, která vlastníci jiných sbírek, které v centrální evidenci zapsány nejsou, nemají.

Vlastník sbírky zapsané do centrální evidence má právo na

a) odbornou pomoc, již jsou mu povinny bezplatně poskytnout organizace státu nebo územního samosprávného celku určené ministerstvem.

Odborná pomoc zahrnuje

- odborné určení sbírkových předmětů a jejich třídění,
- odborné určení vhodných podmínek a způsobu ukládání, uchovávání nebo vystavování sbírek a sbírkových předmětů včetně určení vhodných podmínek prostředí jejich uchovávání,
- revizi sbírek z hlediska potřeby preparace, konzervování nebo restaurování,
- poradenskou činnost týkající se evidence, inventarizace nebo vývozu sbírkových předmětů do zahraničí.

b) služby, jež jsou mu povinny za úplatu poskytnout organizace státu nebo územního samosprávného celku určené ministerstvem. Jde o preparaci, konzervování a restaurování.

Poskytování příspěvků (§ 10 odst. 3 zákona)

Vlastníku sbírky zapsané do centrální evidence mohou být poskytnuty z veřejných prostředků účelově určené příspěvky na

- a) vybavení objektů, kde je sbírka umístěna, zabezpečovacími a protipožárními systémy,
- b) preparaci, konzervování a restaurování sbírkových předmětů,
- c) pořizování registru ohrožených sbírkových předmětů a dalších registrů sloužících ke zmírnění následků krádeží a k operativní evidenci sbírkových předmětů,
- d) instalaci expozic a výstav,
- e) zpřístupnění expozic a výstav osobám s omezenou schopností pohybu a orientace, nebo
- f) plnění opatření vyplývajících z mezinárodních smluvních závazků České republiky, které se týkají ochrany, uchovávání a prezentace sbírek.

Poskytnutí tohoto příspěvku podle může být podmíněno lhůtou, během níž vlastník sbírky nepodá návrh na zrušení zápisu sbírky v centrální evidenci. Podá-li vlastník sbírky návrh na zrušení zápisu sbírky v centrální evidenci před uplynutím této lhůty, je povinen vrátit orgánu, který mu příspěvek poskytl, poměrnou část tohoto příspěvku.

Česká republika a územní samosprávné celky u sbírek a sbírkových předmětů, které vlastní, dbají o plnění povinností, stanovených tímto zákonem vlastníky, a pečují o rozmnožování sbírek. Sbírkou soustřeďují zejména v jimi zřízených muzeích a galeriích.

Z důvodové zprávy k § 9 a 10 zákona:

„V ustanoveních jsou vyjmenovány povinnosti vlastníků, které jsou povinni plnit a jejichž plnění zaručuje účel zákona. Tyto povinnosti mají různý charakter a vztahují se zejména k vedení sbírek a způsobu jejich uchovávání, popř. vztahu k třetím osobám. Ustanovení vymezuje obsah pojmu sbírkový předmět neupotřebitelný a sbírkový předmět

přebytečný, neboť tyto pojmy mají v rámci navrhovaného zákona natolik specifický obsah, vyplývající jak ze samotné povahy sbírek, tak i z práce s nimi, že je nezbytné je pro tento zákon speciálně vymezit.

Plnění stanovených povinností se ve stejném rozsahu vztahuje i na organizace státu nebo územního samosprávného, které spravují sbírky, jejichž vlastníkem je Česká republika nebo územní samosprávný celek,

Sbírky zapsané v centrální evidenci, jsou předmětem systému ochrany movitého kulturního dědictví a na jejich správu a využívání mohou být proto vlastníkům poskytovány finanční prostředky ze státního rozpočtu, státních fondů, nebo z rozpočtů územních samosprávných celků. Poskytování těchto prostředků se řídí obecnými předpisy. Jelikož poskytování příspěvků z veřejných prostředků sbírky zhodnocuje, lze jejich poskytnutí podmínit lhůtou, během níž nemůže vlastník sbírky požádat o zrušení zápisu v centrální evidenci, pokud tak učiní před uplynutím stanovené lhůty, je povinen poměrnou část poskytnutého příspěvku vrátit.

Organizace státu nebo územního samosprávného celku, určené ministerstvem, budou poskytovat vlastníkům soukromých sbírek odbornou pomoc bezplatně a za úplatu služby spočívající v preparaci, konzervování a restaurování. Vychází se z předpokladu, že poskytováním těchto služeb a odborné a metodické pomoci budou pověřena státní muzea a galerie s ohledem na jejich odborné vybavení a způsobilost. Poskytování těchto služeb bude částečnou kompenzací za omezení vlastnického práva, na které vlastník zápisem do centrální evidence přistupuje.

Vzhledem k tomu, že převážná část sbírek bude uchovávána v muzeích a galeriích definuje návrh rovněž tyto pojmy. Muzeum, popřípadě galerie je instituce, jejímž úkolem jsou určité činnosti, které nemůže vykonávat fyzická osoba, neboť není vybavena jak materiálně, technicky, organizačně, tak ani vědecky. Muzeum je tedy vymezeno souborem činností, které je nutno zajišťovat, čímž se odlišuje od jednotlivých vlastníků souborů nevykonávajících tyto činnosti.“

Standardy (§ 10a)

Standardem územní dostupnosti je síť poskytovatelů, zveřejněná ministerstvem podle.

Standardem časové dostupnosti je zajišťování standardizovaných veřejných služeb poskytovateli v tomto stanoveném rozsahu a struktuře:

a) zpřístupnění sbírky, kterou poskytovatel spravuje, nebo vybraných sbírkových předmětů této sbírky, popřípadě sbírkových předmětů zapůjčených z jiných tuzemských či zahraničních muzeí nebo galerií, prostřednictvím muzejních výstav, se stanovenou návštěvní dobou v každém kalendářním roce,

b) každoroční pořádání muzejních programů, čerpajících ze sbírkových předmětů ze sbírky, kterou poskytovatel spravuje, nebo ze sbírkových předmětů zapůjčených, nebo z poznatků o přírodě nebo historii, získaných zkoumáním sbírkových předmětů nebo předmětů obdobných, nebo výzkumem prostředí, z něž jsou tyto předměty získávány, pro širokou veřejnost včetně specifických skupin návštěvníků, například dětí a mládeže, osob se zdravotním postižením, seniorů, národnostních menšin,

c) každoroční zpracování informací o činnosti poskytovatele ve výroční zprávě zveřejněné prostřednictvím tisku nebo v informačním systému s dálkovým přístupem¹) a dále každoroční zpracování zpráv nebo informací o muzejních programech nebo muzejních publikací o poznatcích o přírodě nebo historii získaných zkoumáním sbírkových předmětů nebo předmětů obdobných nebo výzkumem prostředí, z něž jsou sbírkové předměty získávány,

d) zajištění průběžného poskytování informací o sbírce, kterou poskytovatel spravuje, o připravovaných expozicích, výstavách, muzejních programech, vlastní ediční činnosti, o přírodě nebo historii území, na němž poskytovatel působí, nebo informací o ostatních poskytovatelích,

e) zpracování odborných posudků, expertíz, stanovisek a pojednání v oborech své působnosti s využitím sbírky, kterou poskytovatel spravuje, poznatků o přírodě nebo historii území, v němž působí, a poznatků z výzkumu prostředí, z něž získává sbírkové předměty, na základě žádosti a za úplatu.

Standardem ekonomické dostupnosti je poskytování zlevněného, skupinového nebo volného vstupného, a to pro děti do 6 let, žáky základních škol, studenty středních a vysokých škol, seniory a pro skupiny žáků nebo studentů čítající alespoň 5 osob včetně pedagogického doprovodu a pro osoby a skupiny osob se zdravotním postižením.

Standardem fyzické dostupnosti je odstraňování, pokud to stavební podstata příslušné nemovitosti dovolí nebo to není z jiných závažných důvodů vyloučeno, architektonických a jiných bariér znemožňujících osobám s omezenou schopností pohybu a orientace užívání standardizovaných veřejných služeb.

Zajišťování standardizovaných veřejných služeb podle stanovených standardů může být omezeno nebo pozastaveno pouze dočasně a na dobu nezbytně nutnou

a) při rekonstrukci nebo nezbytné údržbě budovy poskytovatele, v níž jsou služby poskytovány, kdy nelze umožnit vstup návštěvníků,

- b) při přípravě instalace nové expozice nebo její nezbytné změně,
- c) provádí-li poskytovatel dlouhodobé práce nezbytné pro záchranu sbírky, kterou spravuje,
- d) probíhá-li stěhování poskytovatele do jiných prostor, nebo
- e) při živelních událostech a v jiných obdobných mimořádných případech po předchozím souhlasu garanta.

Zajišťování standardizovaných veřejných služeb podle a jejich případné omezení nebo pozastavení včetně jejich způsobu a rozsahu, poskytovatel veřejně oznámí. Za veřejné oznámení se považuje oznámení prostřednictvím tisku nebo v informačním systému s dálkovým přístupem nebo vývěskou na budově poskytovatele.

Povinnosti garantů (§ 10b)

Garanti jsou povinni

- a) určit poskytovatelům zřizovací listinou obory, v nichž působí, a území, z něž převážně získávají jednotlivé sbírkové předměty, a to v souladu s charakteristikou sbírek, uvedenou v centrální evidenci a s tradiční sběrnou oblastí muzea nebo galerie,
- b) stanovit poskytovatelům zřizovací listinou poskytování standardizovaných veřejných služeb podle tohoto zákona do hlavního předmětu jejich činnosti,
- c) zajistit poskytovatelům podmínky pro plnění standardizovaných veřejných služeb podle standardů časové, ekonomické a fyzické dostupnosti.

Garantům, pokud nejsou organizační složkou státu nebo příspěvkovou organizací zřízenou organizační složkou státu, mohou být z peněžních prostředků státního rozpočtu poskytnuty účelově určené dotace podle zvláštního právního předpisu na zajištění standardizovaných veřejných služeb podle standardů stanovených v § 10a odst. 2 až 4 zákona.

Z důvodové zprávy k zákonu č. 483/2004Sb.:

„Doplňuje se právní úprava standardizovaných veřejných služeb, jimiž je zpřístupňování a využívání sbírek muzejní povahy stanovením jejich standardů tak, aby byly zaručeny v určitém objemu na principu územní a časové dostupnosti pro širokou veřejnost, s přihlédnutím k žákům a studentům, seniorům a osobám se zdravotním postižením. Stanovené standardy byly

postaveny na ukazatelích územní, časové a ekonomické dostupnosti v takovém rozsahu a struktuře, které jsou schopny bez problémů zajistit všechna stanovená muzea a galerie. Územní dostupnost vychází z principu centrální evidence sbírek, do níž se zapisují muzea a galerie, jejichž vlastníkem je Česká republika nebo územní samosprávný celek ze zákona, což představuje síť poskytovatelů zajišťující maximální dostupnost pro občany na určitém území. Časovou dostupnost tvoří výčet prezentačních činností vztahujících se ke zpřístupnění a využívání sbírek jednotlivých poskytovatelů, kde muzejním programem se rozumí zejména komentované prohlídky expozic a výstav, přednášky, demonstrace sbírkových předmětů, včetně předvádění jejich vzhledu či funkce, ukázky tradičních technologií a zvyků, komponované scénické programy, hudební a taneční produkce čerpající z historických pramenů, besedy, klubové pořady a exkurse, výtvarné dílny, předvádění preparátorských, konzervátorských a restaurátorských metod práce. Muzejní publikací pak je zejména odborná i populární, periodická i neperiodická publikace, průvodce sbírkami, průvodce po expozici a výstavě, katalog sbírek, katalog výstavy a zpráva o výzkumech vydávaná tradičním způsobem na papíře nebo na kompaktních discích, videozáznamech, filmu, či šířená v informačním systému s dálkovým přístupem. Časová a ekonomická dostupnost vychází ze stávajících služeb muzeí a galerií, dosavadní činnosti se nerozšiřují, ale ukládá se nová povinnost tyto služby zajišťovat. Právě z důvodu této zákonem stanovené nové povinnosti zajišťovat veřejné služby se zakládá nový dotační titul na zajištění standardizovaných veřejných služeb. Zavedení dotačního titulu se opírá rovněž o skutečnost, že z celkového počtu přibližně 300 poskytovatelů zřizovaných obcemi připadá zhruba 50% na muzea a galerie, které spravují majetek státu a dalších 17 zřizuje stát přímo. Čtvrtým stanoveným standardem je standard fyzické dostupnosti zakotvený na základě zásadního požadavku Ministerstva práce a sociálních věcí.

Účelem je, aby služby byly k dispozici v dostatečném a předem známém čase, který je veřejností snadno využitelný, a byly nabízeny nejen za úplatu v plném rozsahu, ale i zvýhodněně.

Rovněž se stanoví výjimky z obecné povinnosti poskytování těchto služeb z naléhavých důvodů, které jsou taxativně vymezeny s ohledem na dosavadní praxi. Současně se stanoví povinnosti garantů.“

Vývoz sbírek do zahraničí (§ 11 zákona)

Možnosti vývozu kulturního dědictví jsou již tradičně státem poměrně striktně regulovány.

Sbírku nebo jednotlivé sbírkové předměty zapsané v centrální evidenci lze vyvážet z území České republiky pouze z důvodů

- vystavování,

- veřejného předvádění vzhledu, popřípadě funkce,
- preparace, konzervování, restaurování nebo
- vědeckého zkoumání,

a to na dobu určitou a na základě povolení ministerstva.

Za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 10 miliónů Kč.

Ministerstvo kultury vydává povolení na základě žádosti vlastníka sbírky. Žádost o vydání povolení podává vlastník sbírky na předepsaném tiskopisu, jehož vzor je uveden v prováděcí vyhlášce.

Ministerstvo kultury vydá povolení pouze tehdy, jestliže vývoz neohroží fyzickou podstatu sbírky, popřípadě jednotlivých sbírkových předmětů a jsou-li poskytnuty dostatečné právní záruky pro její vrácení do České republiky.

V případech, kdy se žádosti o vydání povolení k vývozu v plném rozsahu vyhoví, nevydává ministerstvo rozhodnutí, pouze potvrdí příslušné rubriky všech částí tiskopisu.

Sbírku nebo jednotlivé sbírkové předměty lze dočasně vyvézt z území České republiky jen ve lhůtě 1 roku ode dne vydání rozhodnutí ministerstva, kterým byl vývoz povolen, a to pouze na dobu stanovenou v tomto rozhodnutí.

Celní úřad potvrdí část C tiskopisu jak při propuštění sbírky nebo jednotlivých sbírkových předmětů do režimu vývozu nebo do režimu pasivního zušlechťovacího styku, tak při jejich zpětném dovozu. Vlastník je povinen po zpětném dovozu zaslat díl C tiskopisu ministerstvu nejpozději do 15 dnů ode dne ukončení platnosti povolení a je povinen ministerstvu nebo celnímu úřadu, který sbírku nebo jednotlivé sbírkové předměty propustil do režimu vývozu (dále jen "příslušný celní úřad"), na vyžádání v jím stanovené lhůtě doložit, že dovezená sbírka nebo jednotlivé sbírkové předměty jsou totožné s těmi, které byly na základě povolení vyvezeny, popřípadě umožnit jejich ohledání. Za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 10 miliónů Kč.

Povolení takto vydaná nenahrazují povolení podle zvláštních právních předpisů.

Z důvodové zprávy k § 11 zákona:

„Zákon umožňuje vývoz sbírky nebo jednotlivých sbírkových předmětů pouze z taxativně uvedených důvodů a za předpokladu, že bude doložen povolením.

Vydání povolení je podřízeno režimu správního řádu se všemi důsledky z toho vyplývajícími, pro zjednodušení tohoto postupu se v kladném případě navrhuje odchylka.

Pro kontrolu oběhu vyvážených předmětů a dodržování platnosti povolení je zavedena povinnost vlastníka po zpětném dovozu sbírky nebo jednotlivých sbírkových předmětů ze zahraničí zaslat ministerstvu část C tiskopisu označenou celními orgány, popř. je povinen na vyzvání umožnit ministerstvu zjištění totožnosti předmětu.“

Inventarizace sbírek (§ 12 zákona)

Soulad evidenčních záznamů jednotlivých sbírkových předmětů se skutečným stavem se ověřuje inventurou. Inventarizace se týká sbírek a sbírkových předmětů zapsaných v centrální evidenci.

Při inventuře sbírek se

- porovnává inventarizovaný sbírkový předmět s příslušným záznamem ve sbírkové evidenci,
- zjišťuje se identifikace sbírkového předmětu podle evidenčního záznamu,
- zjišťuje se jeho stav, potřeba preparace, konzervace nebo restaurování,
- zjišťuje způsob jeho uložení a kontroluje se prostředí, v němž je sbírkový předmět uložen.

Inventuru provádí inventarizační komise, kterou tvoří nejméně 3 osoby jmenované vlastníkem sbírky nebo v případě mimořádné inventarizace ministerstvem. O výsledku inventury sepíše inventarizační komise zápis, který podepíší její členové, a komise jej neprodleně předloží vlastníku sbírky, v případě mimořádné inventarizace ministerstvu. Zápis obsahuje jméno, příjmení, funkci a podpisy osob, které inventuru prováděly, a její datum. Zjistí-li se rozdíl mezi skutečným stavem a evidenčním záznamem ve sbírkové evidenci, je součástí zápisu protokol, ve kterém se uvedou zjištěné rozdíly, včetně jejich zdůvodnění.

Pokud byly při inventarizaci zjištěny nedostatky, učiní vlastník sbírky opatření k jejich nápravě, nebo v případě mimořádné inventarizace stanoví opatření k jejich nápravě ministerstvo.

Provedení inventarizace se zaznamenává do evidenční knihy s uvedením data provedení inventury.

Vlastník sbírky je povinen oznámit ministerstvu provedení inventarizace a její výsledek, popřípadě opatření stanovená k nápravě zjištěných nedostatků. Za nesplnění této povinnosti může ministerstvo kultury uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 100 000,- Kč.

Kontrola (§ 13 zákona)

Kontrolu dodržování povinností stanovených tímto zákonem provádí ministerstvo kultury.

Ke kontrole povinností stanovených při vývozu do zahraničí je oprávněn rovněž příslušný celní úřad.

Zjistí-li příslušný celní úřad, že sbírka nebo jednotlivé sbírkové předměty nebyly ve lhůtě stanovené v povolení dovezeny zpět do České republiky nebo že byly dovezeny předměty, které nejsou totožné s těmi sbírkovými předměty, které byly na základě povolení vyvezeny, podá ministerstvu návrh na zahájení řízení podle § 14 odst. 1 písm. d).

§ 14

Sankce za porušení zákona

Ministerstvo může uložit vlastníku sbírky za porušení povinností podle tohoto zákona pokuty, jak je u nich výše uvedeno. Jde o povinnosti, stanovené

- a) v § 7 odst. 1, v § 9 odst. 1 písm. f), g), k), l) a m) a v § 12 odst. 6 až do výše 100 000 Kč,
- b) v § 9 odst. 1 písm. c), d), e), h), i), j) a n) až do výše 1 mil. Kč,
- c) v § 9 odst. 1 písm. a) a b) až do výše 2 mil. Kč,
- d) v § 11 odst. 1 a 6 až do výše 10 mil. Kč.

Za opakované porušení povinností stanovených v § 9 odst. 1 písm. c), d), e), h), i), j) a n) může ministerstvo uložit vlastníku sbírky pokutu až do výše 2 mil. Kč. Porušení povinností stanovených v § 9 odst. 1 písm. c), d), e), h), i), j) a n) se považuje za opakované, pokud se ho vlastník sbírky dopustil v době do 1 roku od právní moci rozhodnutí, jímž mu za ně byla uložena pokuta.

Uvedené pokuty lze uložit i organizaci, která spravuje sbírky a sbírkové předměty, které jsou ve vlastnictví České republiky nebo územního samosprávného celku.

Ministerstvo může uložit organizaci státu nebo územního samosprávného celku, určené podle § 10 odst. 1 ministerstvem, pokutu za porušení povinností

stanovených v tomto ustanovení až do výše 20 000 Kč.

Při stanovení výše pokuty se přihlíží k závažnosti protiprávního jednání a způsobené škodě.

Pokutu lze uložit do 1 roku ode dne, kdy se ministerstvo dozvědělo o porušení povinnosti (tzv. subjektivní lhůta), nejdéle však do 3 let ode dne, kdy k porušení povinnosti došlo (tzv. objektivní lhůta).

Pokuty vybírá a vymáhá ministerstvo a jsou příjmem státního rozpočtu.

Z důvodové zprávy k § 12 - 14 zákona:

„Vzhledem k tomu, že sbírky jsou zvláštní druh hmotného investičního majetku, který se vede pouze v operativní evidenci a neúčtuje se o něm, přistoupil předkladatel ke zvláštní úpravě inventarizace s vyloučením zákona o účetnictví na tomto úseku. Právě z důvodu zvláštnosti sbírky se při inventuře porovnává kromě souladu evidenčních záznamů se skutečným stavem také fyzický stav sbírkových předmětů a jejich prostředí. Inventarizace se provádí periodicky podle plánu nebo mimořádně, např. při změně odpovědných osob. Stanovená opatření k nápravě zjištěných nedostatků a případných ztrát oznamuje vlastník sbírky v případě řádné inventarizace ministerstvu.

Provádění kontroly dodržování povinností dle zákona je svěřeno ministerstvu především vzhledem k tomu, že komplexně zajišťuje veškerou činnost plynoucí z navrhované úpravy. Z tohoto důvodu je nutné, aby i kontrola byla prováděna ministerstvem.

Zákon umožňuje ukládání sankce za jeho neplnění. Postih za porušení povinností stanovených zákonem není záměrně rozdělen na přestupky a správní delikty, ale návrh počítá pouze se správními delikty s objektivní odpovědností. Ukládání, vybírání a vymáhání sankcí provádí ministerstvo.

Inventarizace a ukládání sankcí za porušení povinností stanovených tímto zákonem se ve stejném rozsahu vztahuje i na organizace státu nebo územního samosprávného, které spravují sbírky, jejichž vlastníkem je Česká republika nebo územní samosprávný celek.“

Společná a přechodná ustanovení

Vztah ke zvláštním právním předpisům (§ 15 zákona)

Na rozhodování podle tohoto zákona se vztahuje správní řád, nestanoví-li tento zákon jinak.

Pokud jsou součástí sbírek archiválie, zůstává způsob jejich evidence, ochrany a nakládání s nimi podle zákona o archivnictví tímto zákonem nedotčen.

Na postup při inventarizaci podle tohoto zákona se nevztahuje zákon o účetnictví.

Pokud jsou součástí sbírek kulturní památky nebo národní kulturní památky, zůstává způsob jejich ochrany a nakládání s nimi podle zákona o státní památkové péči tímto zákonem nedotčen.

Využívání údajů z informačních systémů (§ 15a zákona)

Ministerstvo kultury využívá pro výkon působnosti podle tohoto zákona ze základního registru obyvatel tyto referenční údaje:

- a) příjmení,
- b) jméno, popřípadě jména,
- c) adresa místa pobytu,
- d) datum, místo a okres narození; u subjektu údajů, který se narodil v cizině, datum, místo a stát, kde se narodil,
- e) datum, místo a okres úmrtí; jde-li o úmrtí subjektu údajů mimo území České republiky, datum úmrtí, místo a stát, na jehož území k úmrtí došlo; je-li vydáno rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého, den, který je v rozhodnutí uveden jako den smrti nebo den, který nepřežil, a datum nabytí právní moci tohoto rozhodnutí,
- f) státní občanství, popřípadě více státních občanství.

Ministerstvo kultury využívá pro výkon působnosti podle tohoto zákona z informačního systému evidence obyvatel tyto údaje:

- a) jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné příjmení,
- b) datum narození,
- c) pohlaví,
- d) místo a okres narození, v případě narození v cizině místo a stát,

e) rodné číslo,

f) státní občanství, popřípadě více státních občanství,

g) adresa místa trvalého pobytu, včetně předchozích adres místa trvalého pobytu, případně též adresa, na kterou mají být doručovány písemnosti podle zvláštního právního předpisu,

h) počátek trvalého pobytu, popřípadě datum zrušení údaje o místě trvalého pobytu nebo datum ukončení trvalého pobytu na území České republiky,

i) omezení svéprávnosti, jméno, popřípadě jména, příjmení a rodné číslo opatrovníka, nebylo-li mu přiděleno, datum, místo a okres jeho narození a u opatrovníka, který se narodil v cizině, místo a stát, kde se narodil,

j) datum, místo a okres úmrtí; jde-li o úmrtí občana mimo území České republiky, datum úmrtí, místo a stát, na jehož území k úmrtí došlo,

k) den, který byl v rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého uveden jako den smrti, popřípadě jako den, který nepřežil.

Ministerstvo kultury využívá pro výkon působnosti podle tohoto zákona z informačního systému cizinců tyto údaje:

a) jméno, popřípadě jména, příjmení,

b) datum narození,

c) rodné číslo,

d) pohlaví,

e) místo a stát, kde se cizinec narodil; v případě, že se cizinec narodil na území České republiky, místo a okres narození,

f) státní občanství, popřípadě více státních občanství,

g) druh a adresa místa pobytu na území České republiky,

h) počátek pobytu, popřípadě datum ukončení pobytu,

i) omezení svéprávnosti,

j) datum, místo a okres úmrtí; jde-li o úmrtí mimo území České republiky, stát, na jehož území k úmrtí došlo, popřípadě datum úmrtí,

k) den, který byl v rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého uveden jako den smrti, popřípadě jako den, který nepřežil.

Z těchto údajů lze v konkrétním případě použít vždy jen takové údaje, které jsou nezbytné ke splnění daného úkolu. Údaje, které jsou vedeny jako referenční údaje v základním registru obyvatel, se využijí z informačního systému evidence obyvatel nebo informačního systému cizinců, pouze pokud jsou ve tvaru předcházejícím současný stav.

Zmocňovací ustanovení (§ 16 zákona)

Ministerstvo stanovilo na základě zákonného zmocnění vyhláškou č. 275/2000 Sb. podrobnosti trvalého uchovávání sbírek, vedení sbírkové evidence, inventarizace, vyřazování ze sbírkové evidence, vývozu sbírek a vzory tiskopisů. Vyhláška byla novelizována v roce 2013.

Přechodná ustanovení (§ 17 zákona)

U organizací, které ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona spravovaly sbírky ve vlastnictví České republiky nebo územního samosprávného celku, se jejich dosavadní sbírková evidence považuje za sbírkovou evidenci podle tohoto zákona. Neobsahuje-li jejich dosavadní sbírková evidence všechny údaje stanovené v § 9 odst. 1 písm. d) tohoto zákona, jsou tyto organizace povinny chybějící údaje doplnit nejpozději do 1 roku ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Sbírky, které byly ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ve vlastnictví státu nebo územního samosprávného celku, ministerstvo zapsalo do centrální evidence na základě žádosti organizací, které sbírky spravují.

Z důvodové zprávy k § 15, 16 a 17 zákona:

„Ustanovení vymezuje vztah navrhovaného zákona k některým vybraným právním předpisům, jichž se může dotýkat, a to zejména ke správnímu řádu, jemuž budou až na drobné odchylky podléhat veškerá řízení podle tohoto zákona, to je především zápis do centrální evidence, zápis změn údajů, zrušení zápisu a vývoz sbírek do zahraničí, s výjimkou vybírání a vymáhání pokut, kde se postupuje podle zvláštního právního předpisu.

Pokud jsou součástí sbírek archiválie, vymezuje se vztah navrhovaného zákona k zákonu o archivnictví tak, aby bylo nepochybné, že archiválie kromě režimu podle navrhovaného zákona podléhají co se týče evidence, ochrany a nakládání rovněž režimu zákona o archivnictví.

Pokud jsou součástí sbírek kulturní památky a národní kulturní památky navrhuje se vymezit vztah zákona o památkové péči a navrhovaného zákona. Navrhovaný způsob vymezení vztahu obou zákonů je zvolen proto, že hodnota věcí prohlašovaných za kulturní památky, popřípadě národní kulturní památky není totožná s hodnotou sbírek muzeí a galerií. Kulturní památky nejsou pouze souborem přírodnin nebo lidských výtvorů vytvářejících sbírku in fondo, významných pro některý obor, ale jsou sbírkou in situ, spolunositeli památkové hodnoty objektů, ve kterých existují, součástí jejich duchovního obsahu a vypovídací schopnosti. Nemohou proto podléhat jinému režimu ochrany a nakládání.

Vzhledem k tomu, že k zajištění řádné aplikace navrhovaného zákona bude třeba stanovit celou řadu podrobností, které nemusí být explicitně stanoveny zákonem, předpokládá ministerstvo vydání prováděcího předpisu.

Lhůta dvou let pro účinnost zrušení zákona o muzeích a galeriích je navrhována z důvodů organizačně technických, aby bylo možné posoudit a zapsat sbírky ve vlastnictví České republiky nebo územních samosprávných celků uložené v muzeích a galeriích, jejichž objem je dost značný a aby jejich ochrana do té doby podléhala právní úpravě. Za tímto účelem je stanovena povinnost pro organizace státu nebo územního samosprávného celku podat žádost o zápis do centrální evidence na předepsaném formuláři a to nejpozději v této dvouleté lhůtě.

Současně je nutné vyřešit problém dosavadní evidence vedené muzei a galeriemi tak, aby evidence zpracovaná do účinnosti tohoto zákona nemusela být zpracovávána znovu a tím neúměrně navýšena administrativa s tím spojená, ale zároveň aby splňovala požadavky navrhované úpravy. “